

DOI: <https://doi.org/10.54937/dspt.2024.24.1.39-57>

Creation and Implementation of the Code of Ethics for Catholic School Teachers in Slovakia

Tvorba a implementácia etického kódexu učiteľa katolíckej školy na Slovensku

Mária Hrobková

Abstract

In this article, we focus our attention on the creation and implementation of the code of ethics for Catholic School Teachers in Slovakia. We introduce a Catholic school teacher as a personality who should have a high moral level, be a defender of human rights, mediate culture and, above all, develop a religion based on the teachings of Jesus Christ, which we present as basic starting points for the creation of a code of ethics. Every starting point for the creation of a code of ethics finds its foundation in Christ.

Keywords: Code of ethics. Moral principles. Catholic school teacher.

Úvod

Proces tvorby a implementácie etického kódexu je pomerne zdĺhavý. Získaním potrebných informácií, vytvorením, prijatím, zverejnením a implementáciou etického kódexu nezískava organizácia záruku, že zamestnanci sa budú automaticky správať podľa etického kódexu. Je však dôležité to, že vďaka nemu si budú jednotlivci upevňovať vedomie zodpovednosti a plne uvedomovať morálne požiadavky.

1 Tvorba a implementácia etického kódexu

Pri tvorbe etického kódexu je dôležité poznať, čo je správne a morálne. Na jeho zostavenie nejestvuje presný návod, avšak je podstatné dodržiavať určité pravidlá a zaradiť do neho dôležité poznámky, ktoré sa týkajú etického života organizácie:

- stanoviť cieľ – skôr, ako sa začne pripravovať etický kódex, malo by byť jasné, čo sa od neho očakáva,
- analýza etickej situácie v organizácii – zavedenie etického kódexu má predchádzať etický audit, kódex by mal reagovať na etické problémy,

- spôsob prípravy etického kódexu – etický kódex vyjadruje vôľu organizácie, jej etické hodnoty a stanoviská,
- spôsob implementácie etického kódexu – vyvesenie etického kódexu bez toho, aby boli zamestnanci organizácie o tom oboznámení, je nezmyselné. Taktiež nestačí len podpis zamestnancov, že kódex čítali. Dôležité je, aby sa k etickému kódexu vytvorila diskusia a aby bol podrobne vysvetlený.
- kontrola dodržiavania etického kódexu – pri zavádzaní etického kódexu je dôležité vysvetliť spôsob kontroly a sankcie v prípade porušenia etického kódexu. Na porušenie etického kódexu by nemalo upozorňovať len vedenie, ale všetci zamestnanci organizácie. Je vhodné, aby si organizácia vytvorila aj tzv. schránku dôvery.¹

Aby etický kódex splňal všetko to, čo sa od neho čaká, musí byť hlavne:

- realistický,
- jednoznačný a zrozumiteľný (kodifikovaná štruktúra),
- plnenie ustanovení má byť kontrolovateľné,
- neplnenie ustanovení má byť sankcionované.²

Pri tvorbe etického kódexu sú dôležité špecifiká danej organizácie. *„Musí byť jasné špecifické správanie podľa špecifických etických pravidiel a predovšetkým musí byť jasné, že akceptácia týchto etických požiadaviek prináša recipročný zisk.“³*

Pri zavedení etického kódexu do praxe je dôležité dodržiavať nasledovné:

- zamestnanci majú vedieť, prečo sa zavádza etický kódex a aký cieľ sa tým sleduje,
- zamestnanci majú byť oboznámení s termínom zavedenia etického kódexu,
- zamestnanci majú poznať, v akej forme budú mať etický kódex,
- zamestnanci majú byť upovedomení o pravidlách a formách sankcionovania v prípade porušenia etického kódexu,
- zamestnanci majú byť informovaní, ku komu sa môžu obrátiť v prípade neporozumenia etického kódexu.⁴

¹ Porov. FERANECOVÁ, G. *Etika a etické kódexy v slovenských podnikoch*. Ružomberok : Verbum – vydavateľstvo KU v Ružomberku, 2014, s. 75.

² Porov. ČIERNA, H. *Podnikateľská etika*. Banská Bystrica : Ekonomická fakulta UMB BB, Občianske združenie Ekonómia, 2001, s. 87.

³ REMIŠOVÁ, A. Profesionálne etické kódexy. In: *Filozofia*.č. 3 (2000), roč. 55, s. 227.

⁴ Porov. FERANECOVÁ, G. *Etika a etické kódexy v slovenských podnikoch*. Ružomberok : Verbum – vydavateľstvo KU v Ružomberku, 2014, s. 68.

Aby bolo zavedenie etického kódexu úspešné, je potrebné dodržať nasledovné podmienky, ktoré aplikujeme na katolícku školu:⁵

- implementácia má byť záležitosťou vedenia
Z uvedeného by sme mohli konštatovať, že v katolíckej škole hlavný riaditeľ by mal dozeráť na to, aby každý učiteľ bol dostatočne uzrozumený s obsahom etického kódexu učiteľa.
- etický kódex sa nemôže preberať z inej organizácie
Za dôležitý fakt považujeme, že etický kódex pre organizáciu má byť špecifický, a preto nemôže byť prebratý z inej organizácie. V podstate to chápeme tak, že etický kódex učiteľa katolíckej školy je výnimočný kresťanskou etikou a morálkou, z ktorej je vyčlenený, preto sa nemôže nahraďovať iným, napríklad kódexom učiteľa na „bežnej škole“.
- vedenie má účasť na dodržiavaní etického kódexu
Vedenie katolíckej školy má byť vzorom nielen pre žiakov a verejnosť, ale aj pre učiteľov, ktorí majú dodržiavať stanovený etický kódex. Čiže sám riaditeľ ho musí dodržiavať.
- implementácia etického kódexu musí byť realizovaná citlivo, primerane a obozretne.

Zavádzanie etického kódexu nie je jednoduchou záležitosťou. Neznalosť tvorby a implementácie etických kódexov do praxe je jeden z dôvodov, prečo ich niektoré organizácie iba deklarujú, ale neimplementujú. Pri zavádzaní etických kódexov sa vyskytujú také problémy, ako napríklad, etický kódex je iba prekladom zahraničného kódexu, jazyk nie je výstižný a zrozumiteľný, etický kódex nie je voľne prístupný verejnosti z dôvodu obáv a spochybňovania, vedenie nekoná v súlade s etickým kódexom, nedostatočne sa získava spätná väzba a kódex neupravuje vzťah k spoločnosti.⁶ Je dôležité predchádzať jednotlivým problémom a byť dôsledný pri implementácii etického kódexu.

2 Analýza východísk pri tvorbe etického kódexu

Pri tvorbe a implementácii etického kódexu katolíckej školy sú dôležité morálne, právne, náboženské a kultúrne východiská. Učiteľ katolíckej školy sa od „bežného“ učiteľa odlišuje tým, že všetko objavuje v Bohu a Boha vo všetkom.

⁵ Porov. ČERNÁ, Ľ. *Etika a zodpovednosť v podnikateľskej praxi*. Trnava : Bprint, 2007, s. 32.

⁶ Porov. ČERNÁ, Ľ. *Etika a zodpovednosť v podnikateľskej praxi*. Trnava : Bprint, 2007, s. 29-30.

2.1 Morálne východiská

Božia prozreteľnosť zaväzuje každého natoľko, nakoľko pozná Boží zákon. Základné morálne povinnosti, teda povinnosť konať dobro a vyhýbať sa zlu, má ovládať každý kresťan na základe svojho svedomia. Z tohto princípu sa potom odvodzujú ďalšie princípy, ktorými sa má riadiť morálny život. Je tomu tak aj pri morálnych princípoch učiteľa, pretože zaväzujú vo svedomí. Učitelia katolíckej školy sú pre žiakov hlavne v primárnom stupni objektom imitovania, lebo ešte nemajú skúsenosť s iným typom učiteľa. Ak chce byť učiteľ katolíckej školy dobrým učiteľom, musí sa riadiť jednotlivými morálnymi nárokmi a stotožniť sa s nimi ako so svojimi vlastnými, lebo inak ich nedokáže rozvíjať ani u svojich žiakov. Jednotlivé morálne princípy učiteľa⁷ si dovoľíme aplikovať na učiteľa katolíckej školy. Ak sa hlbšie zamyslíme nad jednotlivými morálnymi princípmi učiteľa, môžeme v nich vidieť Ježišovu etiku, o čom nás presvedčajú jednotlivé výroky na začiatku každého princípu.

2.1.1 Princíp humánosti

„Nežite len seba, uzavretí sami do seba, ako by ste boli už ospravedlivení, ale keď sa schádzate, hľadajte to, čo je na osoh všetkým.“ (KKC 1905)⁸

Vzdelávanie a výchova vo viere sú hlavnou náplňou činnosti učiteľa, sú kultiváciou ducha a mysle žiakov, čo možno považovať za humánosť. Učiteľ katolíckej školy má podávať pomocnú ruku žiakom, viesť ich k morálnemu uvažovaniu, rozhodovaniu a konaniu, a tak prispievať k duchovnej a hodnotovej orientácii. Pomáhať im prekonávať ťažké úskalia, vžívať sa do myslenia a konania žiakov, a tak ovplyvňovať ich správanie.⁹ Učiteľ katolíckej školy sa má podieľať na odstraňovaní strachu vo vyučovacom procese a byť priateľom svojich žiakov. Má dbať na ochranu ľudského života a chrániť žiakov pred nebezpečenstvami (šikanovanie, krádeže, bitky), podporovať žiakov zo slabšie situovaných rodín. Na citovú stránku dokáže pôsobiť iba ten učiteľ, ktorý prejavuje ľudskosť svojím optimizmom a zmyslom pre humor.¹⁰ Nie menej zanedbateľným je princíp humánosti vo vzťahu učiteľa k rodičom. Ich spolupráca sa má zakladať na humánnych korektných vzťahoch, aby výchovné

⁷ GLUCHMANOVÁ, M., GLUCHMAN, V. *Učiteľská etika*. Prešov : Filozofická fakulta PU, 2008, s. 138-169.

⁸ KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI, Trnava : SSV, 1999, s. 474.

⁹ Porov. GLUCHMANOVÁ, M. *Uplatnenie princípov a hodnôt etiky sociálnych dôsledkov v učiteľskej etike*. Prešov : Filozofická fakulta PU, 2009 s. 89-90.

¹⁰ Porov. GLUCHMANOVÁ, M., GLUCHMAN, V. *Učiteľská etika*. Prešov : Filozofická fakulta PU, 2008, s. 140-142.

pôsobenie bolo jednotné. Dôležitý je aj vzájomný vzťah v rámci učiteľského kolektívu, ktorý bude fungovať dobre, pokiaľ budú všetky aspekty humánosti akceptované.¹¹

2.1.2 Princíp ľudskej dôstojnosti

„Obranu a rozvoj dôstojnosti ľudskej osoby nám zveril Stvoriteľ a v každom historickom období sú muži i ženy za ňu osobitne zodpovední podľa svojho postavenia.“ (KKC 1929)¹²

Žiaci v predškolskom veku prichádzajú do nového školského prostredia a disponujú rôznou úrovňou úcty a rešpektu. V prvom rade učítelia majú zodpovednú úlohu, aby žiakov viedli k správne konaniu a správaniu, ktoré sa bude prejavovať v podobe rešpektu a úcty k Bohu, rodičom, učiteľom, ostatným zamestnancom, spolužiakom a ostatným, s ktorými prichádzajú do kontaktu. Dôležitým prejavom učiteľovho rešpektu k jeho žiakom je plnenie profesijných povinností, dodržiavanie stanovených pravidiel. Učiteľ by mal mať úctu k rodičom svojich žiakov, bez ohľadu na ich sociálne postavenie, mal by prispieť k tomu, aby výsledkom ich recipročnej komunikácie a vzťahu bola vzájomná úcta a rešpekt. V súčasnej dobe je dôležité, aby učiteľ mal úctu k svojim kolegom, nevyužíval ich a neublížoval im. V kolektíve sa cení vzájomná tolerancia a pochopenie. Podobne to platí aj vo vzťahu k nadriadeným.¹³

2.1.3 Princíp morálneho práva

Keď sa človek odvráti od morálneho práva, siaha na vlastnú slobodu, stáva sa otrokom samého seba, rozbíja bohatstvo so spolublížnymi a búri sa proti Božej pravde. (Porov. KKC 1740)¹⁴

Aj v školskej praxi často dochádza ku konfliktu medzi zákonným a morálnym právom. Morálne práva sú základom zákonných práv, avšak podoba zákonných práv iba do určitej miery zodpovedá morálnym právam. Učiteľ si má byť vedomý detskej bezbrannosti, nesmie ponížovať jedného žiaka pred druhým, pretože ponízuje jeho ľudskú dôstojnosť. Učiteľ katolíckej školy má vedieť, že všetci žiaci majú morálne právo na rovnocenné zaobchádzanie, či už ide o menej prispôsobivé deti, alebo v nejakej miere mentálne postihnuté, alebo deti prísťahovalcov. Dôležitými normami vzťahov medzi učiteľom katolíckej školy a žiakom majú byť rovnosť a ľudskosť. Učiteľ nikdy

¹¹ Porov. GLUCHMANOVÁ, M. *Uplatnenie princípov a hodnôt etiky sociálnych dôsledkov v učiteľskej etike*. Prešov : Filozofická fakulta PU, 2009, s. 92-93.

¹² KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI, Trnava : SSV, 1999, s. 478.

¹³ Porov. GLUCHMANOVÁ, M. *Uplatnenie princípov a hodnôt etiky sociálnych dôsledkov v učiteľskej etike*. Prešov : Filozofická fakulta PU, 2009, s. 97-103.

¹⁴ Porov. KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI, Trnava : SSV, 1999, s. 444.

neuplatňuje direktívny vzťah, ale má klásť dôraz na poľudštenie medziľudských vzťahov.¹⁵ Učiteľ katolíckej školy má chrániť žiakov pred porušovaním ich bezpečia, psychickej a fyzickej integrity, a teda pred porušovaním ich morálneho práva na život. Pre uplatňovanie morálneho práva dieťaťa je dôležité úsilie učiteľov a rodičov hľadať spoločné stanoviská na výchovu a vzdelávanie detí.¹⁶ Na základe uvedeného mohli by sme konštatovať, že morálne právo chápeme ako právo ochrany a podpory života, je dôležité ho dodržiavať, a je taktiež vynútiteľné, ak je súčasťou zákonného práva.

2.1.4 Princíp morálnej zodpovednosti

„Sloboda charakterizuje ľudské činy v pravom zmysle slova. Robí človeka zodpovedným za činy, ktorých je dobrovoľne pôvodcom. Jeho vedomé a dobrovoľné konanie mu patrí ako vlastné.“ (KKC 1745)¹⁷

Učiteľ katolíckej školy má veľkú morálnu zodpovednosť voči sebe, voči žiakom v škole, pretože tu zastupuje rodičov a, samozrejme, nesie podiel zodpovednosti za spoluprácu s rodičmi, taktiež kolegami a má veľkú zodpovednosť voči spoločnosti.¹⁸ Učiteľ katolíckej školy svoje poslanie prijíma s vedomím, že okrem spoločenskej zodpovednosti za jej plnenie zodpovedá aj Bohu. Vo svojom obore je zodpovedný za vecné a metodické znalosti. Každý učiteľ katolíckej by sa mal neustále vzdelávať a snažiť sa o permanentné pokračovanie svojho vzdelania. Učiteľ je zodpovedný za svojich žiakov tým, že s prihliadnutím na fyzické dispozície chráni a rozvíja ich zdravie a s prihliadnutím na psychické dispozície vytvára rovnaké podmienky pre učenie, posilňuje pocity vlastnej hodnoty prostredníctvom emocionálnych impulzov. Jeho dôležitou úlohou je naučiť žiaka prevziať zodpovednosť za zodpovedné užívanie slobody a naučiť ho zodpovednosti za svoje konanie a život.¹⁹ Učiteľ katolíckej školy je zodpovedný za spoluprácu a dobré vzťahy s rodičmi, pretože učiteľia a rodičia môžu urobiť najviac pre výchovu dieťaťa, ak funguje vzájomná spolupráca. Učiteľ má mať zodpovedný prístup k svojim kolegom, pretože učiteľia môžu spoločne zefektívniť školskú aj mimoškolskú činnosť. Učiteľova zodpovednosť má smerovať aj k tomu, aby z pocitu falošnej lojality nezakrýval nehumánne správanie svojho kolegu. Veľký význam pre spoločnosť má učiteľ katolíckej školy, pretože je zodpovedný za prítomnosť a budúcnosť človeka.

¹⁵ Porov. GLUCHMANOVÁ, M., GLUCHMAN, V. *Učiteľská etika*. Prešov : Filozofická fakulta PU, 2008., s. 149-152.

¹⁶ Porov. GLUCHMANOVÁ, M. *Uplatnenie princípov a hodnôt etiky sociálnych dôsledkov v učiteľskej etike*. Prešov : Filozofická fakulta PU, 2009, s. 111-113.

¹⁷ KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI, Trnava : SSV, 1999, s. 445.

¹⁸ Porov. GLUCHMAN, V., DOKUSIL., M., a kol. *Praktické otázky etiky a morálky*. Bratislava : PVT, 1998, s. 189.

¹⁹ Porov. GLUCHMANOVÁ, M., GLUCHMAN, V. *Učiteľská etika*. Prešov : Filozofická fakulta PU, 2008, s. 154-156.

2.1.5 Princíp spravodlivosti

Ježiš keď videl veľké zástupy, otvoril ústa a učil ich: „*Ak vaša spravodlivosť nebude väčšia ako spravodlivosť zákonníkov a farizejov, nevojdete do nebeského kráľovstva.*“ (Mt 4, 20)²⁰

Dôležitou požiadavkou na učiteľa katolíckej školy je spravodlivosť, čiže spravodlivé požiadavky a spravodlivé hodnotenie vedomostí a činov žiakov. Spravodlivosť učiteľa vylučuje predpojatosť, apriorizmus, voluntarizmus, uprednostňovanie jedných žiakov pred druhými. Dôležitou oblasťou učiteľskej spravodlivosti je známkovanie.²¹ V uplatňovaní spravodlivosti vo vzťahu učiteľa k rodičom je dôležité spravodlivé zvažovanie všetkých okolností, ktoré sa týkajú žiaka. V prvom rade spravodlivé podávanie informácií rodičom o výchovno-vzdelávacích výsledkoch žiaka. V prípade nestranného hodnotenia treba rešpektovať rodičov ako rovnocenných partnerov a ak treba, vedieť podať aj kritické stanovisko. Spravodlivosť by mala byť dominantou vo vzťahu učiteľa ku kolegom, ktoré má byť založené na spravodlivom konaní, korektnosti, zdvorilosti a dôvere.²²

2.1.6 Princíp tolerancie

„*Toleranciu žiadal aj Ježiš v podobenstve o kúkoli, prisiatom do pšenice (Mt 13, 24-30), lebo pri odstraňovaní kúkola sa zničí aj časť pšenice.*“²³

Ak učitelia chcú vychovávať žiakov k tolerancii a rešpektu myslenia a správania druhých, musia im dovoliť na všetko sa opýtať a na kladené otázky vždy zmysluplne odpovedať. Ak uvidia u učiteľa katolíckej školy rešpektovanie myslenia iného človeka, neskôr budú schopní pochopiť existenciu iných foriem správania, kultúrne hodnoty, či život národov. Učiteľ musí žiakom zdôrazňovať toleranciu a uznanie kultúry, či náboženstva, systematicky ich vychovávať k tolerancii proti diskriminácii, rasizmu a násiliu a učiť žiakov bojovať proti intolerancii. Učitelia katolíckej školy majú byť tolerantní voči svojim žiakom, rodičom, kolegom a celej spoločnosti.²⁴

²⁰ SVATÉ PÍSMO NOVÝ ZÁKON, Trnava : SSV, 2011, s. 1296.

²¹ Porov. GLUCHMAN, V. *Úvod do etiky*. Prešov : Universum, 1994, s. 154.

²² Porov. GLUCHMANOVÁ, M. *Uplatnenie princípov a hodnôt etiky sociálnych dôsledkov v učiteľskej etike*. Prešov : Filozofická fakulta PU, 2009, s. 121.

²³ HLINKA, A. *Každý sa môže zmeniť. Dynamické modely správania*. Bratislava : vydavateľstvo Don Bosco, 1994, s. 376.

²⁴ Porov. GLUCHMANOVÁ, M., GLUCHMAN, V. *Učiteľská etika*. Prešov : Filozofická fakulta PU, 2008, s. 162-165.

2.1.7 Princíp povinnosti

Meno Ježiš znamená Spasiteľ, záchranca, vykupiteľ. Toto meno zahŕňa povinnosť žiť podľa Kristovho vzoru.²⁵

Desať Božích prikázaní vyjadrujú povinnosti k Bohu, k sebe a druhým. Učiteľ katolíckej školy má povinnosť svojím životom a edukačnou činnosťou vydávať svedectvo Bohu. V katolíckej škole má povinnosti k svojim žiakom, je zodpovedný za ich morálny vývin, a preto im musí vštepiť určité morálne zásady. Musí so žiakmi pracovať tak, aby z každého vyrástla autonómna bytosť. Musí žiakov viesť k samostatnosti v rozhodovaní a konaní, k zodpovednosti, a hlavne musí ich naučiť kriticky myslieť. Povinnosťou učiteľa katolíckej školy k rodičom je podávať im o deťoch objektívne a nestranné informácie a v prípade nejasností, nedostatkov hľadať spoločne vhodné riešenie. Povinnosťou učiteľa voči kolegom je vymieňať si vzájomne podnetné a užitočné informácie, ktoré by zefektívnilo prácu učiteľa katolíckej školy.²⁶

2.2 Právne východiská

Človek disponuje ľudskými právami od momentu svojho počatia až po prirodzenú smrť. Niektoré práva možno obmedziť len v prípadoch, ktoré stanoví zákon. Ježišova etika nám hovorí: „Každý zákon stanovený ľuďmi, má povahu zákona v tej miere, nakoľko je odvodený z prirodzeného zákona. Ak sa však v niečom od prirodzeného zákona odchyľuje, nie je to už zákon, ale prevrätý zákon.“ Usudzujeme teda, že učiteľ katolíckej školy má poznať ľudské zákony a pridržiavať sa tých, ktoré sú spravodlivé a zaväzujú vo svedomí.

Z právneho hľadiska považujeme za dôležité, aby učiteľ katolíckej školy poznal a pridržiaval sa hlavne práv a povinností žiakov, rodičov, práv a povinností pedagogického zamestnanca a poznal niektoré dôležité legislatívne normy katolíckej školy. Vzhľadom na to, že nie je možné v našej práci z hľadiska rozsahu uviesť všetky právne normy, poukážeme aspoň na niektoré, ktoré sú pre učiteľa dôležité.

Práva žiaka sú zakotvené vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv, Deklarácii práv dieťaťa a v Dohovore o právach dieťaťa, jednotlivé práva súvisiace s právom žiaka sú prevzaté do § 144 ods. 1 a 2 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní. Za najdôležitejšie práva žiaka považujeme: právo na vzdelanie, právo slobodného prejavu, právo žiaka vyjadriť vlastný názor, právo žiaka na objektívne hodnotenie, právo na ochranu a pomoc, právo

²⁵ ERBEN, W. *Lumen de Lumine*. In: <http://www.lumendelumine.cz/index.php?page=ve-jmemu-jezis> (05.10.2023).

²⁶ Porov. GLUCHMANOVÁ, M. *Uplatnenie princípov a hodnôt etiky sociálnych dôsledkov v učiteľskej etike*. Prešov : Filozofická fakulta PU, 2009, s. 142-145.

žiaka na odpočinok a voľný čas, právo žiaka na omyl, právo slobodného združovania a slobodného pokojného zhromažďovania, právo na ochranu súkromia, slobodu myslenia, svedomia a náboženstva, právo na základnú ochranu pred diskrimináciou, právo na ochranu pred negatívnymi vplyvmi a právo zdravotne znevýhodnených žiakov.

Podľa § 144 ods. 4 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní, žiak je povinný: neobmedzovať svojim správaním subjekty, ktoré sú zúčastnené na výchove a vzdelávaní, dodržiavať školský poriadok školy a vnútorné predpisy školy, chrániť pred poškodením majetok školy, učebnice a učebné pomôcky. Ďalej je povinný pravidelne absolvovať výchovno-vzdelávací proces, ak to zákon neustanovuje inak, neohrozovať svoje zdravie a bezpečnosť a iných, ktorí sú zúčastnení na výchove a vzdelávaní. Je povinný ctiť si dôstojnosť spolužiakov a zamestnancov školy, rešpektovať pokyny zamestnancov, ktoré sú v súlade s právnymi predpismi, vnútornými predpismi školy a dobrými mravmi.

Na základe § 144 ods. 5 a 6 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní, zákonný zástupca žiaka má právo: vybrať svojmu dieťaťu školu, toto právo možno uplatňovať v súlade s možnosťami výchovno-vzdelávacej sústavy, má právo žiadať, aby v škole boli poskytované žiakom informácie a vedomosti vecne v súlade s cieľmi a princípmi výchovy a vzdelávania, má právo oboznámiť sa s výchovno-vzdelávacím programom školy a školským poriadkom, má právo dostať informácie o výchovno-vzdelávacích výsledkoch svojho dieťaťa, má právo na poradenskú službu v oblasti výchovy a vzdelávania svojho dieťaťa. Zákonný zástupca po súhlase riaditeľa má právo byť zúčastnený na výchove a vzdelávaní dieťaťa, má právo vyjadriť svoj názor k výchovno-vzdelávaciemu programu prostredníctvom orgánov školskej správy, po súhlase riaditeľa školy, zákonný zástupca má právo byť zúčastnený na komisionálnom preskúšaní svojho dieťaťa.

Podľa § 144 ods. 7, 8, 9 a 10 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní, zákonný zástupca je povinný: vytvoriť žiakovi vhodné podmienky na prípravu na plnenie školských povinností a na výchovu a vzdelávanie v škole, dodržiavať podmienky výchovno-vzdelávacieho procesu, dbať na kultúrne a sociálne zázemie dieťaťa a rešpektovať jeho špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby, informovať školu o zmene zdravotnej spôsobilosti dieťaťa, ktoré by mali vplyv na výchovu a vzdelávanie dieťaťa a prihlásiť dieťa na plnenie povinnej školskej dochádzky. Dôvody neprítomnosti dieťaťa na výchove a vzdelávaní doloží dokladmi v súlade so školským poriadkom, ak sa dieťa nemôže zúčastniť na výchovno-vzdelávacom procese, zákonný zástupca je povinný oznámiť škole dôvod neprítomnosti a v prípade choroby trvajúcej dlhší čas, aj lekárske potvrdenie.

Na základe § 5 ods. 1 zákona č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch, pedagogický zamestnanec má právo na: zaistenie podmienok, ktoré sú potrebné na výkon svojich práv a povinností, právo na ochranu pred neodborným zasahovaním do pedagogickej

a odbornej činnosti, právo na účasť na riadení školy prostredníctvom členstva alebo volených zástupcov, právo podávať návrhy na skvalitnenie výchovy a vzdelávania, právo na výber a realizovanie odborných a pedagogických metód, foriem a prostriedkov, právo na profesijný rozvoj a kontinuálne vzdelávanie za podmienok ustanovených týmto zákonom, právo na objektívne hodnotenie a odmeňovanie výkonu pedagogickej a odbornej činnosti.

Povinnosti pedagogického zamestnanca vymedzuje § 5 ods. 2 zákona č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch, medzi ktoré patria: ochraňovať a rešpektovať práva žiaka jeho zákonného zástupcu, s prihliadnutím na zákonný rámec a ochranu základných ľudských práv, zachovávať diskretnosť a ochraňovať pred zneužitím osobné údaje, rešpektovať individuálne výchovno-vzdelávacie potreby žiaka s prihliadnutím na osobné schopnosti a možnosti žiakov, sociálne a kultúrne zázemie. Má povinnosť zúčastňovať sa na vypracovaní a vedení pedagogickej dokumentácie a inej dokumentácie ustanovenej osobitným predpisom, nestranne hodnotiť a usmerňovať prácu žiaka, svedomito sa pripravovať na výkon priamej výchovno-vzdelávacej činnosti alebo na výkon odbornej činnosti, angažovať sa na tvorbe a uskutočňovaní školského vzdelávacieho programu a výchovného programu, zachovať a rozširovať svoje profesijné kompetencie prostredníctvom kontinuálneho vzdelávania alebo sebvzdelávania, realizovať pedagogickú alebo odbornú činnosť v súlade s aktuálnymi vedeckými poznatkami, hodnotami a cieľmi školského vzdelávacieho programu alebo výchovného programu. Ďalej má povinnosť podať žiakovi a zákonnému zástupcovi poradenstvo a odbornú pomoc, ktorá sa spája s výchovou a vzdelávaním, informovať žiaka a zákonného zástupcu o priebehu a výsledkoch výchovy a vzdelávania, v rozsahu ustanovenom osobitným predpisom.

V roku 2004 bola v Bratislave podpísaná medzinárodná Zmluva medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou o katolíckej výchove. Zmluva bola publikovaná ako číslo zákona 394/2004 Z. z. Podľa čl. 1 ods. 5 zákona 394/2004 Z. z., vyučovanie všeobecnovzdelávacích a odborných predmetov na katolíckych školách svojím obsahom zodpovedá vyučovaniu všeobecnovzdelávacích a odborných predmetov na štátnych školách príslušného stupňa, druhu a typu. Podľa čl. 1 ods. 6 predmetného zákona, vyučovanie na katolíckych školách sa uskutočňuje podľa učebných plánov, osnov a školských výchovných programov schválených zriaďovateľom po dohode s Ministerstvom školstva Slovenskej republiky. Podľa čl. 2 ods. 4 predmetného zákona, katolícke náboženstvo sa v základných a stredných katolíckych školách vyučuje ako jeden z povinne voliteľných predmetov v súlade s podmienkami ustanovenými právnym poriadkom Slovenskej republiky.

Ak sa hlbšie zamyslíme nad občianskym zákonom – pozitívnym a prirodzeným – Božím zákonom, nachádzame medzi nimi súvislosť. „*Po obsahovej stránke prirodzený zákon ponecháva v ľudskom jednaní veľa vecí*

neurčených. Preto musí byť bližšie určovaný pozitívnym zákonom. Toto určovanie musí rešpektovať prirodzený zákon.²⁷ Na základe uvedeného mohli by sme konštatovať, že predmetné právne predpisy „predlžujú“ prirodzený zákon, pretože zaväzujú vo svedomí, teda usudzujeme, že nami spomínané právne predpisy postupujú od Božích. Dobrý a spravodlivý učiteľ katolíckej školy má poznať a dodržiavať predmetné legislatívne normy. Len vtedy, keď bude učiteľ katolíckej školy slobodne dodržiavať prirodzený a pozitívny zákon, bude skutočným kresťanom.

2.3 Náboženské východiská

Sám Boh nám poslal svojho syna, ktorý prišiel na svet, aby nás vykúpil a spasil. Kresťanské náboženstvo nám daroval Ježiš, ktorý poveril svojich apoštolov, aby vieru šírili po celom svete. Katolícka škola má stáť na základoch kresťanského náboženstva a učitelia v nej majú byť nasledovníkmi Ježiša, a celý svoj život, svoju prácu a námahu majú dať do naplnenia životného hesla: „*Všetko pre slávu Božiu a pre spásu mladých duší.*“²⁸

Učiteľ katolíckej školy sa má snažiť, aby zo všetkých svojich zmyslových a duchovných síl smeroval k dobru. „*Čnosť je trvalá a stála dispozícia konať dobro. Umožňuje človekovi nielen konať dobré skutky, ale dávať zo seba samého to najlepšie.*“ (KKC 1803)²⁹ Ľudské čnosti rozvážnosť, spravodlivosť, mravná sila a miernosť sa získavajú ľudským úsilím. Ľudské čnosti sú zakorenené v teologálnych – božských čnostiach, ktoré sú základom náboženskej existencie človeka a jeho života s Bohom. „*Teologálne čnosti sa totiž bezprostredne vzťahujú na Boha. Robia kresťanov schopnými žiť vo vzťahu s Najsvätejšou Trojicou.*“³⁰ Božské čnosti potrebujú vonkajšie vyjadrenie modlitbami, liturgickými úkonmi a sviatosťami, tieto úkony božské čnosti podporujú a posilňujú. Podľa kresťanskej teológie existujú tri teologické čnosti: viera, nádej a láska.³¹ V katolíckej škole sa majú rozvíjať práve tie čnosti, ktoré charakterizujú kresťana. Mohli by sme povedať, že teologálne čnosti majú inšpirovať náboženský život učiteľa katolíckej školy, majú ho uvádzať do vzťahu k službe Bohu, majú byť základom jeho existencie. Učiteľ katolíckej školy má u svojich žiakov prebúdať akty viery, nádeje a lásky.

Vierou sa učiteľ na katolíckej škole celý oddáva Bohu. „*Viera je Božská čnosť, ktorej predmetom je Boh. Je to dar potrebný k spásu, bez*

²⁷ CEHULOVÁ, E. *Bioetika pre vychovávateľov alebo veda prežitia*. Prešov : vydavateľstvo Michala Vašku, 2010, s. 34.

²⁸ BURIAN R., ŠPÁNIK, M. *Náčrt kresťanskej pedagogiky*. Trenčín : Naša tlač, 1993, s. 61.

²⁹ KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI, Trnava : SSV, 1999, s. 454.

³⁰ STANČEK, E. *Čnosti*. Spišská Kapitula – Spišské Podhradie : Nadácia kňazského seminára biskupa Jána Vojtašáka, 2005, s. 112.

³¹ Porov. PESCHKE, K.H. *Křestanská etika*. Praha : Kolegium ZVON, 2004, s. 31-32.

ktorého nie je možné páčiť sa Bohu, ktorá je počiatkom našej spásy.“³² Učiteľ katolíckej školy má žiť podľa viery, má byť príkladom viery a prehlbovať ju u svojich žiakov. „Lebo ako telo bez ducha je mŕtve, tak je mŕtva aj viera bez skutkov“ (Jak 2, 26).³³ Základným prostriedkom formovania kresťanskej viery na katolíckej škole je modlitba, sv. omša, sviatostný život, aktívne zapájanie sa do života farnosti, púte a evanjelizačné aktivity, ktoré škola sprostredkováva.³⁴ Učiteľ vedie svojich žiakov k tomu, aby formovali svoju vieru a rozširovali svoj duchovný obzor. „Kristov učeník si nemá vieru len zachovať a z nej žiť, ale ju má aj vyznávať, s istotou o nej svedčiť a šíriť ju.“ (KKC 1816)³⁵

Nádej sa úzko spája s radosťou, ktorá je znakom kresťanského života katolíckej školy, radosťou z dosiahnutia večnej blaženosti, ktorú dosiahneme s Božou pomocou. „Nádej je teologálna čnosť, ktorou túžime po nebeskom kráľovstve a po večnom živote ako po svojom šťastí, pričom vkladáme svoju dôveru do Kristových prisľúbení a nespoliehame sa na svoje sily, ale na pomoc milosti Ducha Svätého.“ (KKC 1817)³⁶ Učiteľ katolíckej školy vedie svojich žiakov k tomu, aby pochopili božskú nádej, aby si ju chránili a rozvíjali. Je dôležité, aby učiteľ práve na katolíckej škole vždy dôveroval Bohu a nikdy nestrácal dôveru v tom množstve pokušení, pretože má byť vzorom kresťanského náboženstva pre žiakov. „Kresťan je povinný vždy dúfať v Boha, tiež nespoliehať sa na vlastné sily, ale modliť sa, bedliť a pracovať.“³⁷

Láska je nenahraditeľný fenomén katolíckej školy. Láska sa ťahá celým procesom práce katolíckej školy a je akoby zlatá niť, ktorou sa vyšíva nádherné, brokátové rúcho ľudskej osobnosti.³⁸ „Láska je teologálna čnosť, ktorou milujeme Boha nadovšetko pre neho samého a svojho bližneho z lásky k Bohu ako seba samého.“ (KKC 1822)³⁹ Učiteľ katolíckej školy má vidieť v láske Boha a bližneho. Mierou lásky učiteľa katolíckej školy má byť milovať bez hraníc, darovať sa a obetovať tak, ako miloval sám Ježiš. Učiteľ katolíckej školy má učiť tejto láske svojich žiakov, aby ju vedeli chrániť a umožnili jej rásť. „Láska je jediná cesta, ktorá prichádza od Boha a vedie k Bohu, je to najvyššie prikázanie.“⁴⁰

³² STANČEK, E. *Čnosti*. Spišská Kapitula – Spišské Podhradie : Nadácia kňazského seminára biskupa Jána Vojtašáka, 2005, s. 113.

³³ SVÄTÉ PÍSMO NOVÝ ZÁKON, Trnava : SSV, 2011, s. 1567.

³⁴ Porov. BALOGA, E. *Katolícka škola v službe katechézy a výchovy*. Prešov : PU v Prešove, Gréckokatolícka teologická fakulta, 2012, 69-72.

³⁵ KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI, Trnava : SSV, 1999, s. 457.

³⁶ KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI, Trnava : SSV, 1999, s. 458.

³⁷ STANČEK, E. *Čnosti*. Spišská Kapitula – Spišské Podhradie : Nadácia kňazského seminára biskupa Jána Vojtašáka, 2005, s. 114.

³⁸ Porov. BURIAN, R., ŠPÁNIK, M. *Náčrt kresťanskej pedagogiky*. Trenčín : Naša tlač, 1993, s. 37.

³⁹ KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI, Trnava : SSV, 1999, s. 459.

⁴⁰ STANČEK, E. *Čnosti*. Spišská Kapitula – Spišské Podhradie : Nadácia kňazského seminára biskupa Jána Vojtašáka, 2005, s. 114.

Učiteľ katolíckej školy má mať silnú vieru, ktorá ukazuje cieľ, nádej, ktorou po ňom túži a nekonečnú lásku, ktorou ju dosahuje. „*Oblečme si pancier viery a lásky a prilbu nádeje na spásu*“⁴¹ (1 Sol, 5,8).

Katolícke náboženstvo je kresťanské náboženstvo, čo znamená, že celí patríme Ježišovi Kristovi. Sám Kristus hlásajúc evanjelium o Božom kráľovstve a Božej láske k ľuďom, na každom kroku prejavoval sociálne cítenie a starosť o sociálne polozenie človeka. Cirkev v sociálnej oblasti už od prvopočiatkov kráčala v šľapajach Kristovho príkladu. V súčasnej dobe kresťanská spoločenská náuka je označovaná ako sociálna náuka Cirkvi, ktorá nám predkladá princípy, aby sme ich uplatňovali vo svojom živote. Patria k nim princíp ľudskej osoby, spoločného dobra, solidarity a subsidiarity. Katolícka škola ako prostredie evanjelizácie má prispievať k budovaniu ľudskej spoločnosti podľa Božieho zákona. Učitelia v nej sú dôležitou súčasťou spoločenstva Cirkvi, práve preto majú mať na zreteli, že dôležitým prvkom nasledovania Ježiša Krista je uskutočňovanie princípov sociálnej náuky Cirkvi. Jednotlivé princípy sociálnej náuky cirkvi⁴² si dovoľíme aplikovať na učiteľa katolíckej školy.

2.3.1 Princíp ľudskej osoby

Človek jestvuje jedine preto, že Boh ho z lásky stvoril a že ho z lásky neprestajne udržuje.⁴³ Najvyšším darom človeka je slobodné rozhodnutie, a teda aj učiteľ katolíckej školy má slobodne zveľaďovať Boží život v sebe, stať sa blížnym druhému a chrániť ho v akomkoľvek ohľade, či už ide o žiakov, kolegov, rodičov, verejnosť. „*Každý má považovať svojho blížneho, nikoho nevnímajúc, za svoje druhé ja a predovšetkým má brať ohľad na jeho život a na prostriedky, ktoré sú nevyhnutné, aby žil dôstojne.*“ (KKC 1913)⁴⁴ Človek sám osebe nie je sebestačný, ale svoj rozvoj dosahuje v spoločenstve s druhými, a teda spoločenstvo katolíckej školy, ktorej súčasťou sú učitelia, tí majú rozvíjať osobnosť žiaka, jeho svedomie, rešpektovať, chrániť a zveľaďovať jeho osobnosť. Sám Ježiš povedal: „*Čokoľvek ste urobili jednému z týchto mojich najmenších bratov, mne ste urobili*“⁴⁵ (Mt 25, 40). Ľudská osoba je zdrojom pre ostatné princípy sociálnej náuky Cirkvi.

⁴¹ SVÄTÉ PÍSMO NOVÝ ZÁKON, Trnava : SSV, 2011, s. 1529.

⁴² VRAGAŠ, Š. *Princípy*, In: <http://ksn.freth.uniba.sk/> (08.10.2023).

⁴³ Porov. GAUDIUM ET SPES. Pastoralna konštitúcia o Cirkvi v dnešnom svete. In: Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu I., Trnava : Spolok sv. Vojtecha, 1969, čl. 19.

⁴⁴ KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI, Trnava : SSV, 1999, s. 478.

⁴⁵ SVÄTÉ PÍSMO NOVÝ ZÁKON, Trnava : SSV, 2011, s. 1323.

2.3.2 Princíp spoločného dobra

Život spoločenstva katolíckej školy podmieňuje aj spoločné dobro. Vzájomná spolupráca sa odzrkadľuje na spolupráci spoločného dobra katolíckej školy a dobra jednotlivca. Spoločné dobro je: „*súhrn podmienok spoločenského života, ktoré umožňujú tak spoločnostvam, ako i jednotlivým členom dosiahnuť plnším a nehatenejším spôsobom svoju dokonalosť.*“⁴⁶ Medzi dobrami katolíckej školy je na poprednom mieste výchova žiakov vo viere a ich vzdelanie pre blaho celej spoločnosti. Učiteľ katolíckej školy má sprítomňovať vieru v oblasti výchovy a vzdelávania, v medziľudských vzťahoch sa usilovať o spoločné dobro a viesť žiakov k ochrane a tvorbe životného prostredia. Učiteľ ako prirodzená autorita v triede nesie zodpovednosť za jej spoločné dobro, napomáha spoločnému dobru katolíckej školy, spoločnosti, a tak plní úlohu budovania spoločenstva Božieho.

2.3.3 Princíp solidarity

Byť solidárnym znamená nežiť len pre seba, ale darovať sa iným, robiť niečo pre spoločnosť. „*Princíp solidarity, označovaný ako „priateľstvo“ alebo „sociálna láska“, je priamou požiadavkou ľudského a kresťanského bratstva.*“ (KKC 1939)⁴⁷ Každodenný život učiteľa katolíckej školy prináša dosť príležitostí solidárne sa angažovať, a to nielen v katolíckej škole, kde pôsobí, ale aj mimo nej. Ježiš je najsilnejšou pohnútkou kresťanského princípu solidarity, podľa jeho príkladu učiteľ katolíckej školy má pomáhať človeku v núdzi, postaviť sa za ochranu života a pomáhať riešiť problémy ľudstva. Ide o to, aby nekonal egoisticky, ale solidárne. Učiteľ katolíckej školy má vychádzať zo zlatého pravidla Ježiša: „*Všetko, čo chcete, aby ľudia robili vám, robte aj vy im*“⁴⁸ (Mt 7, 12).

2.3.4 Princíp subsidiarity

Princíp subsidiarity sa má uplatňovať aj v katolíckej škole, aby sa všetci jej členovia tešili z plnej slobody. „*Na základe subsidiárneho princípu majú štát, spoločnosť a každá nadriadená autorita prispieť svojou pomocou podriadeným skupinám alebo jednotlivcom, ak nemôžu splniť svoje ciele vlastnými prostriedkami. Princíp subsidiarity neguje tak individualizmus, ako aj kolektivismus.*“⁴⁹ Mohli by sme povedať, že učiteľ katolíckej školy má vo

⁴⁶ GAUDIUM ET SPES. Pastorálna konštitúcia o Cirkvi v dnešnom svete. In: Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu I., Trnava : Spolok sv. Vojtecha, 1969, čl. 26.

⁴⁷ KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI, Trnava : SSV, 1999, s. 480.

⁴⁸ SVÄTÉ PÍSMO NOVÝ ZÁKON, Trnava : SSV, 2011, s. 1299.

⁴⁹ VRAGAŠ, Š. *Principy*, In: <http://ksn.frcth.uniba.sk/> (08.10.2023).

svojej činnosti aplikovať predmetný princíp, a teda učiteľ ako vyššia autorita má rešpektovať iniciatívu žiakov a zasiahnuť až vtedy, ak žiak sám nedokáže riešiť problémy.

2.4 Kultúrne východiská

Všetky kultúry sú spojené s dejinami a s ľuďmi. V kresťanských krajinách sa z generácie na generáciu vypracoval ucelený spôsob prežívania viery, ktorá časom dokázala presiaknuť ľudskú existenciu: sviatky, slávnosti, púte atď. Takto sa formovala kultúra, do ktorej viera vstupuje ako základný prvok. *„Keď národ miluje vlastnú kultúru, zúrodnenú kresťanstvom ako charakteristickým prvkom svojho života, tak v tejto kultúre prežíva a vyznáva aj svoju vieru.“*⁵⁰

*„Vlastným povolaním katolíckych inštitúcií je vnášať evanjeliové hodnoty do stredu kultúry.“*⁵¹ Katolícka škola sa identifikuje s konkrétnym kultúrnym modelom – kresťanským vzorom kultúrneho správania – predkladá žiakom kresťanské zásady ako základ jej celkového pôsobenia. Edukačným pôsobením učiteľa sa s nimi žiaci identifikujú a stávajú sa nositeľmi kultúrneho modelu. K podstate katolíckej školy patrí zvolená výchovná koncepcia, a to syntéza kultúry a viery.⁵² Vyvážené, kritické a hodnotiace sprostredkovanie kultúry obsahuje aj odovzdávanie právd a vedomostí, a z toho aspektu musí učiteľ katolíckej školy byť obozretný v tom, aby sa uskutočňoval dialóg medzi kultúrou a vierou, vďaka čomu žiak získa potrebnú vnútornú syntézu. Samozrejme, učiteľ katolíckej školy ju musí už vopred nadobudnúť sám.⁵³

Do katolíckych škôl prichádzajú žiaci so svojimi rodinnými zvykmi, tradíciami, formou oslavy sviatkov a podobne. Ich viera je často vyjadrená ľudovou zbožnosťou. Pastorácia kultúry ju považuje za inkulturáciu viery, ktoré prispievajú k povedomiu vlastnej totožnosti. Očisťovanie ľudovej zbožnosti a rozprávanie o jej pravých hodnotách sa môže stať prostriedkom hlbšej evanjelizácie. Niektorí žiaci katolíckych škôl si prinášajú celkom cudzie kultúrne zvyky a tradície. Hlavnou črtou súčasnej kultúrnej situácie je hustota kultúrnych vzorov. Toto je potrebné zohľadniť vo výchovnom pláne školy, pretože niektorým žiakom, ktorí prichádzajú do katolíckej školy, nie je vlastná nielen viera, ale ani kresťanská kultúra.⁵⁴ Učiteľ katolíckej školy

⁵⁰ PÁPEŽSKA RADA PRE KULTÚRU. Pastorácia kultúry. Bratislava : Don Bosco, 1999, čl. 27.

⁵¹ PÁPEŽSKA RADA PRE KULTÚRU. Pastorácia kultúry. Bratislava : Don Bosco, 1999, čl. 29.

⁵² Porov. BALOGA, E. *Katolícka škola v službe katechézy a výchovy*. Prešov : PU v Prešove, Gréckokatolícka teologická fakulta, 2012, s. 36-37.

⁵³ Porov. KONGREGÁCIA PRE KATOLÍCKU VÝCHOVU, *Katolícky laik ako svedok viery v škole*. Bratislava : MPC, 2003, s. 15-16.

⁵⁴ Porov. BALOGA, E. *Katolícka škola v službe katechézy a výchovy*. Prešov : PU v Prešove, Gréckokatolícka teologická fakulta, 2012, s. 41-42.

pastoráciou kultúry má otvárať nové možnosti, aby evanjelium mohlo zažiariť v srdciach aj týchto žiakov, má vedieť zaujať jasné stanovisko k viacerým bodom a vyjadrovať sa jasnejšie, aby kresťanskú vieru správne pochopili.

Katolícka škola ako miesto rozvoja má sprostredkovať žiakovi činnosť stretnutie s kultúrnym bohatstvom spoločnosti. Umelecký a literárny kresťanský odkaz je taký rozsiahly, že predstavuje hmatateľné svedectvo viery minulých storočí, ba tisícročí. Učiteľ katolíckej školy má odovzdávať žiakom kultúrne dedičstvo ľudskej spoločnosti, pomáhať žiakom pochopiť, že udalosti ľudskej histórie sú preniknuté božskými udalosťami spásy celého stvorenia.⁵⁵

Katolícka škola ako spoločenstvo kultivuje vo svojich žiakoch kultúrne hodnoty kresťanstva a vťahuje každého žiaka do života komunity, v ktorom sú sprostredkované hodnoty medziosobných vzťahov ich členov, ktoré jediní akceptujú. Týmto spôsobom katolícka škola dosahuje kultúru spoločenstva. Učiteľ katolíckej školy má viesť žiakov k tomu, aby pochopili spoločenstvo človeka s udalosťami a vecami, dotýka sa to každej školskej a mimoškolskej aktivity, ktorá ponúka spoluúčasť žiakov v socializácii.⁵⁶

V súčasnej dobe častým dôvodom nepochopenia a konfliktov sú odlišnosti rôznych kultúr. Dôležitou úlohou učiteľov katolíckej školy je poskytnúť žiakom potrebné prvky, aby nadobudli a rozvíjali medzikultúrne chápanie. Sme súčasťou takej doby, ktorá je nasiaknutá nepokojom a nenávisťou, preto učiteľ katolíckej školy má vyvíjať úsilie o kultúru pokoja u svojich žiakov tak, aby sa v nich budovala ochota stať sa tvorcami pokoja.

Jednou zo základných zložiek evanjelizácie v katolíckej škole je podporovať kultúru povolania. Učiteľ katolíckej školy môže prostredníctvom výchovných ciest u žiaka vzbudiť postupné objavovanie životnej cesty, smerujúcej k objaveniu osobitného povolania.⁵⁷ Pre katolícku školu je príznačné hlavne kultúra života. Špecificky sa ešte môže kultúra katolíckej školy prejavovať ako zameranie pozornosti na niektorú oblasť: „*kultúru hľadania pravdy, kultúru solidárnosti, kultúru komunikácie, kultúru modlitby, kultúru rodiny a pod., nevynímajúc ani jednu z nich.*“⁵⁸

⁵⁵ KONGREGÁCIA KATOLÍCKEHO VZDELÁVANIA, *Náboženský rozmer výchovy v katolíckej škole*, s. 13. In: <http://www.dkutrnava.sk/dokumenty> (10.10.2023).

⁵⁶ KONGREGÁCIA KATOLÍCKEHO VZDELÁVANIA, *Vzdelávanie v katolíckych školách*, 39. In: <http://www.dkutrnava.sk/dokumenty> (10.10.2023).

⁵⁷ KONGREGÁCIA PRE KATOLÍCKU VÝCHOVU, *Zasvätené osoby a ich poslanie v škole*, 56. In: http://dsu.bbdieceza.sk/?wpfb_dl=9 (10.10.2023).

⁵⁸ BALOGA, E. *Katolícka škola v službe katechézy a výchovy*. Prešov : PU v Prešove, Grécko-katolícka teologická fakulta, 2012, s. 43.

Záver

Tvorba a implementácia etického kódexu je určitý proces zhromažďovania informácií, prípravy návrhu etického kódexu s následnou implementáciou etického kódexu a monitorovania jeho účinnosti, ktoré nám potvrdí alebo vyvráti vylepšovanie a zmeny v etickom kódexe.

Každé východisko tvorby etického kódexu nachádza svoj základ v Kristovi. Mohli by sme konštatovať, že jednotlivé východiská zahŕňajú určité morálne zásady, ktoré sú smerodajné pre učiteľa katolíckej školy a „postupujú“ od Božích zásad. Etický kódex učiteľa katolíckej školy má vychádzať z Kristovho poslania, ktorého základom je: Milovať Boha nadovšetko a svojho blízkeho ako seba samého (Porov. KKC 1822).⁵⁹

Bibliografia

- BALOGA, Ľ. 2012. *Katolícka škola v službe katechézy a výchovy*. Prešov : PU v Prešove, Gréckokatolícka teologická fakulta, 2012, 97 s. ISBN 978-80-555-0544-2.
- BURIAN, R., ŠPÁNIK, M. 1993. *Náčrt kresťanskej pedagogiky*. Trenčín : Naša tlač, 1993, 69 s.
- CEHULOVÁ, Ľ. 2010. *Bioetika pre vychovávateľov alebo veda prežitia*. Prešov : vydavateľstvo Michala Vaška, 2010, 237 s. ISBN 978-80-7165-798-9.
- DRUHÝ Vatikánsky koncil: Gaudium et spes. In: *Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu I*. Trnava : Spolok svätého Vojtecha, 1969, s. 149-244.
- ERBEN, W. 1968. *Lumen de Lumine*. [online]. 1968. [cit. 2023.10.05.] Dostupné na internete: <http://www.lumendelumine.cz/index.php?page=ve-jmemu-jezis>
- FERANECOVÁ, G. 2014. *Etika a etické kódexy v slovenských podnikoch*. Ružomberok : VERBUM – vydavateľstvo Katolíckej univerzity v Ružomberku, 2014, 125 s. ISBN 978-80-561-0145-2.
- ČERNÁ, Ľ. 2007. *Etika a zodpovednosť v podnikateľskej praxi*. Trnava : Bprint, 2007, 67 s. ISBN 978-80-89118-09-0.
- ČIERNA, H. 2001. *Podnikateľská etika*. Banská Bystrica : UMB v Banskej Bystrici, Ekonomická fakulta, 2001, 123 s. ISBN 80-8055-475-7.
- FERANECOVÁ, G. 2014. *Etika a etické kódexy v slovenských podnikoch*. Ružomberok : VERBUM – vydavateľstvo Katolíckej univerzity v Ružomberku, 2014, 125 s. ISBN 978-80-561-0145-2.

⁵⁹ Porov. KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI, Trnava : SSV, 1999, s. 459.

- GLUCHMAN, V. 1994. *Úvod do etiky*. Prešov : UNIVERSUM, 1994, 182 s. ISBN 80-967001-2-X.
- GLUCHMANOVÁ, M. 2009. *Uplatnenie princípov a hodnôt etiky sociálnych dôsledkov v učiteľskej etike*. Prešov : Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, 2009, 195 s. ISBN 978-80-555-0042-3.
- GLUCHMAN, V., DOKUSIL, M. 1998. *Praktické otázky etiky a morálky*. Bratislava : PVT, 1998, 200 s. ISBN 80-88859-13-1.
- GLUCHMANOVÁ, M., GLUCHMAN, V. 2008. *Učiteľská etika*. Prešov : Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, 2008, 233 s. ISBN 978-80-8068-808-0.
- HLINKA, A. 1994. *Každý sa môže zmeniť. Dynamické modely správania*. Bratislava : vydavateľstvo Don Bosco, 1994, 405 s. ISBN 80-85405-32-6.
- KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI. Trnava : Spolok svätého Vojtecha, 1999. 918 s. ISBN 80-7162-259-1.
- KONGREGÁCIA PRE KATOLÍCKU VÝCHOVU: *Katolícky laik ako svedok viery v škole*. Rím 1982. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum v Bratislave, 2003. 31 s. ISBN 80-8052-184-0.
- KONGREGÁCIA PRE KATOLÍCKU VÝCHOVU, 1988. *Náboženský rozmer výchovy v katolíckej škole* [online]. 1988. [cit. 2023.10.10.] Dostupné na internete: http://dsu.bbdiocese.sk/?wpfb_dl=8
- KONGREGÁCIA KATOLÍCKEHO VZDELÁVANIA, 2007. *Vzdelávanie v katolíckych školách*. [online]. 2007. [cit. 2023.10.10.] Dostupné na internete: <http://www.dkutrnava.sk/dokumenty>
- KONGREGÁCIA PRE KATOLÍCKU VÝCHOVU, 2002. *Zasvätené osoby a ich poslanie v škole*. [online]. 2002. [cit. 2023.10.10.] Dostupné na internete: http://dsu.bbdiocese.sk/?wpfb_dl=9
- Oznámenie 394/2004 Z. z o uzavretí Zmluvy medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou o katolíckej výchove a vzdelávaní.
- PÁPEŽSKA RADA PRE KULTÚRU. 1999. *Pastorácia kultúry*. Bratislava : Don Bosco, 1999. 75 s. ISBN 80-88933-37-4.
- PESCHKE, K. H. 2004. *Kresťanská etika*. Praha : Kolegium ZVON, 2004, 695 s. ISBN 80-7021-718-9.
- REMIŠOVÁ, A. 1997. *Podnikateľská etika*. Bratislava : EKONÓM, 1997, 238 s. ISBN 80-225-0831-4.
- STANČEK, Ľ. 2005. *Čnosti*. Spišská Kapitula – Spišské Podhradie : Nadácia kňazského seminára biskupa Jána Vojtašáka, 2005, 209 s. ISBN 80-89170-16-1.
- SVÄTÉ PÍSMO STARÉHO I NOVÉHO ZÁKONA. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2011. 1612 s. ISBN 978-80-7162-874-3.
- VRAGAS, Š. 2004. *Princípy*. [online]. 2004. [cit. 2023.10.08.] Dostupné na internete: <http://ksn.frcth.uniba.sk/>
- Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

PaedDr. Mária Hrobková

Katedra predškolskej a elementárnej pedagogiky (externá doktorandka)

Katolícka univerzita v Ružomberku, Pedagogická fakulta

Hrabovská cesta 1, 034 01 Ružomberok

maria.hrobkova937@edu.ku.sk